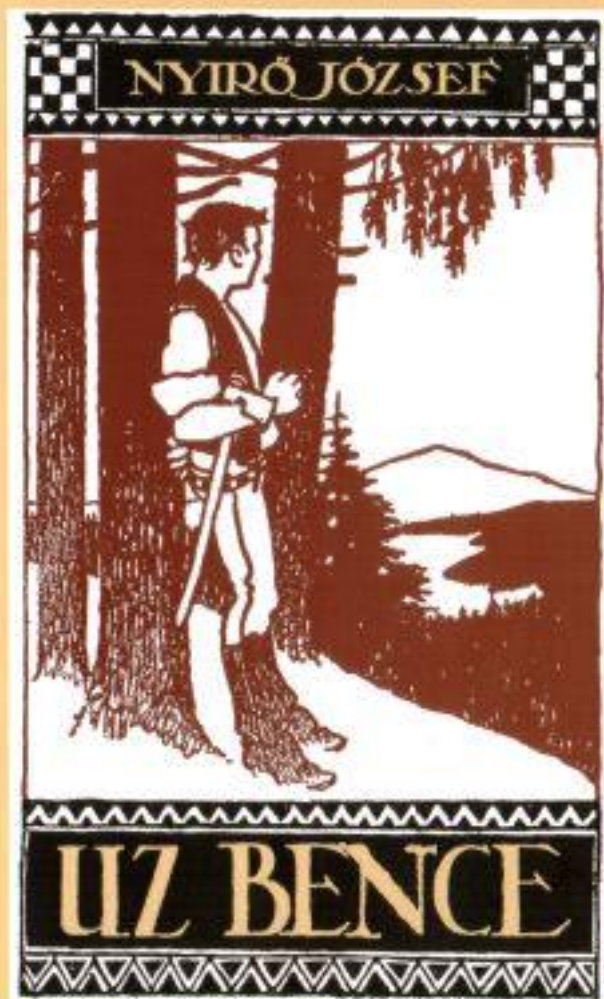

03:10, Szombat (január 22.), DUNA Televízió

A székely apostol

magyar dokumentumfilm, 16 perc, 1998

rendező: Szabó Károly

forgatókönyvíró: Szalay Károly

operatőr: Szabó Károly

Nyíró József erdélyi író és katolikus pap egy székely faluban született, és egy spanyol kolostorban halt meg. Ebből az életútból meg lehetne írni a század első felének ellentmondásokkal teljes történetét. Műveit jól ismeri az olvasó nagyközönség, a filmben írói pályájáról Sütő András, Pomogáts Béla, Czine Mihály és a leánya, Nyíró Ildikó vall.

Nyíró József

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

Nyíró József[1] (Székelyzsombor, 1889. július 18. – Madrid, 1953. október 16.), erdélyi magyar író, katolikus pap, újságíró. Művei elsősorban az erdélyi magyarság művelődéstörténeti és történelmi kérdéskörében helyezkednek el. Szókimondó, a korabeli politikai helyzettel szembe forduló magatartása miatt menekülnie kellett Romániából, majd Magyarországról is. Művei publikálását és bármilyen nyilvánosságra hozatalát a román és magyar kommunista rendszer betiltotta. Nyíró Józsefet, akárcsak Wass Albertet a román kommunista kultúrpolitika háborús bűnösöknek bélyegezte több évtizeden keresztül. Jelenleg mindkét író esztétikai értékeit elismerte az irodalomtörténeti kutatás.

Élete és munkássága

Tanulmányait a székelyudvarhelyi Katolikus Gimnáziumban kezdte, majd a gyulafehérvári papnevelő intézetben és a bécsi Pazmaneumban tanult. 1912-ben Nagyszebenben szentelték pappá, itt oktatott hittant 1915-ig, amikor a Kolozs megyei Kide község plébánosa lett. 1919-ben, amikor Erdélyt Romániához csatolták, kilépett az egyházi rendből, és megnősült. A papi rendből való távozása után, a katolikus egyház kiközösítette. Először Kidében bérelt malmot, hogy fenntartsa magát és családját, majd az elkövetkező tíz évben a kolozsvári Keleti Újságnál dolgozott újságíróként. 1920-ban megnyerte a Zord Idő, majd az Ellenzék című lap novella-pályázatát. 1923 és 1924 között a kolozsvári Pásztortűz című irodalmi és közművelődési folyóirat főszerkesztője.

1924-ben Jézusfaragó ember címmel jelentek meg első novellái, amelyek sikert arattak mind Erdélyben, mind pedig Magyarországon. 1931-ben visszavonult gazdálkodni a Nagy-Küküllő vármegyei Alsórákos községbe, ahol nyolc hold földet örökölt. Újságírói tevékenységét ebben az időszakban is folytatta. 1941-ben erdélyi képviselőként Budapestre költözött. A Magyar Erő című képes hetilapot szerkesztette.

A nyilas hatalomátvétel után nyugatra menekült, ám tagja maradt a parlamentnek. 1945-ben

Németországba menekült. Megfordult Amerikában, majd 1950-ben Madridba költözött, ahol újfent katolikus pap, majd szerzetes lett. Ebben az időszakban önsanyargató életet élt, meg hasonlott önmagával vezekelve önnön tévedéseiért. 1952-ben megalapította a clevelandi Kossuth Lajos Könyvkiadót.

Halála és utóélete

1953-ban bekövetkezett halála előtt néhány héttel, a Küzdelem a halállal című művében Nyirő József így írt: „Nem, nem, itt nem tudok meghalni, akárhogy szeretem, akárhogy becsülöm, idegen ez a föld nekem. Minden föld idegen. Ha már azonban nem lehet kitérni a nagy törvény elől, igyekszem átvarázsolni, hallatlanul megkényszerített képzelettel idehozom magamnak a szülőföldet, a Hargitát, Rika rengetegét, a Küküllőt, Csicsert, Budvart, a pisztrángos patakokat, a virágos réteket, ellopom a búmmösöket, a fehérén villámló nyíreseket, az elvesztett csodás magyar világot, és gyönyörű képek vonulnak el szemem előtt. Így talán könnyebb lesz.”

Keserűen állapította meg: „A magyarok! Az egymást pusztító, pártoskodó, gyűlölködő, szanaszét szakadt, szerencsétlen magyarok, ez a fájdalmasan tragikus sorsú nép, az elveszett haza kísértetei! Lehet rájuk számítani? (...) Itt vívodom egyedül, elhagyottan a kopár hegyek tövében, de eddig még jó szót is alig hajítottak felém.”

57 év elteltével, 2010-ben végre döntés született: a budapesti székhelyű Ábel Alapítvány és a székelyudvarhelyi Székelyudvarhelyért Alapítvány (Nyirő József első köztéri szobrát ez a két szervezet állította 2004-ben Székelyudvarhelyen, az Emlékezés Parkjában) a Nyirő család leszármazottaival együttműködésben és a Magyar Köztársaság támogatásával 2011-ben hazahozták a madridi Almudena temetőből és Székelyudvarhelyen újratemetik Nyirő József hamvait, valamint az író szellemi hagyatékának méltó ápolása érdekében átfogó programsorozatot szerveznek.[forrás?]

Művei

Balladás hangvétellű, drámai erejű, novelláiban és regényeiben különös figyelmet szentelt a táj, a természet leírására : részletesen mutatja be a szereplőket körülvevő növény- és állatvilágot kitérve az évszak jellegzetességeire, az állatok viselkedésére, s az emberben keltett érzésekre. A történetek cselekményei túlnyomórészt a hegyekben, erdőkben, a székely falvakban játszódnak, a szereplők pedig hétköznapi egyszerű emberek, hétköznapi történetekkel. Állandó szereplő a csavaros eszű, ravasz székely atyafi, aki megréfálja a kívülállóként jelentkező urakat, az elbeszélőt, a falukutató diákot, az arratévedő üzletembert.

A Nyirő-novellák jellegzetessége az egyszerű, falusi ember élete fordulópontjainak a bemutatása : az élet és a halál, a munka és az emberek közti viszonyok, amelyeket az

ösztönök és a természeti erők irányítanak. A történetek a környezet részletes leírásával kezdődnek, de a szereplőt körülvevő természet bemutatása a történettel párhuzamosan folytatódik. A táj részletes leírása után az éppen folyamatban levő történet közepén találja magát az olvasó, mintha messziről épp most érkező vendég toppana be hirtelen a házba nem tudván semmit az adott helyzet kialakulásáról.

Nyíró írásainak gyakori szereplője a halál. Találkozunk a havasokon élő pásztor halálával s a kisgyerek halálával is. De a halál nem mint vég jelenik meg, hanem mint a természettel való egyesülés, mint az élet velejárója, mint az emberi sors beteljesülése.

Megjelent művei

Jézusfaragó ember (elbeszélések, Budapest, 1924.)

A sibói bölény (regény, I – II., Kolozsvár, 1928 – 1929.)

Isten igájában (regény, Kolozsvár, 1930.) [1]

Kopjafák (elbeszélések, Kolozsvár, 1933.)

Uz Bence (regény, Székelyudvarhely, 1933.) [2]

Az én népem (regény, Budapest, 1935.)

Székelyek (novellák, Kolozsvár, 1936.)

Havasok könyve (elbeszélések, Budapest, 1936.)

Júlia szép leány (színmű, Budapest, 1939.)

Madéfalvi veszedelem (regény, Budapest, 1939.)

Halhatatlan élet (regény, Budapest, 1941.)

Néma küzdelem (regény, Budapest, 1944.)

A zöld csillag (Madrid, 1950.)

Íme az emberek (Madrid, 1951.)

Mi az igazság Erdély esetében (tanulmányok, Cleveland, 1952.)

Leánykérés a havason (Elbeszélések. Pomogáts Béla bevezetőjével, Budapest, 1989).

(...)